

Faust w Nieborowie

Pierwszym, który odważył się wyposażyć dwadzieścia pięć ustępów tragedii Goethego w doskonale przygotowaną oprawę muzyczną, był nie żaden z niemieckich zawodowych kompozytorów pochodzący z kręgów bliskich poecie, lecz polski muzyk – Antoni Henryk Radziwiłł. Dzieło księcia Radziwiłła zawarte w dwóch potężnych tomach partytury orkiestrowej zostało w pełni wydane przez Singakademie w Berlinie w 1835 r. i liczyło aż 589 stron.

Przystępując do pracy nad muzyką, książę wykazał się wielką odwagą. Ogrom dzieła, jego niezwykła emocjonalność, głębia filozoficzna i oryginalność formy stanowiłyby wielkie wyzwanie nie tylko dla dyletanta, lecz nawet w pełni kwalifikowanego muzyka. Nic zatem dziwnego, że skomponowanie utworu zajęło mu przeszło dwadzieścia lat. Pierwsze szkice rzucił na papier prawdopodobnie przed rokiem 1810, po opublikowaniu kilku fragmentów dzieła Goethego, a zakończył trzy lata przed śmiercią.

Namiestnik Wielkiego Księstwa Poznańskiego – książę Antoni Henryk Radziwiłł, przyszedł na świat 10 lipca 1775 r. jako drugi syn Michała Hieronima Radziwiłła i Heleny z Przeździeckich, właścicieli Nieborowa i Arkadii. W 1796 r. ożenił się z księżniczką Luizą Hohenzollern, wnuczką króla Prus, Fryderyka Wilhelma I.

Życie rodziny Radziwiłłów toczyło się między berlińskim pałacem „Hotel de Radziwill” przy Wilhelmstrasse 77, Poznaniem, Antoninem i Ciszycą. W ich rezydencjach zawsze licznie zbierali się miłośnicy sztuki, przede wszystkim muzyki, ale także malarze i literaci. Gościli tam m.in. kompozytor Carl Friedrich Zelter, bracia von Humboldt i architekt Karl Friedrich Schinkel. Spotkania u Radziwiłłów usławiały cotygodniowe koncerty z udziałem muzykującego księcia Antoniego Henryka. Był on nie tylko gorącym miłośnikiem muzyki, lecz także wiolonczelistą, gitarzystą, śpiewakiem i kompozytorem. Trwałe miejsce w historii sztuki zapewniło mu skomponowanie muzyki do Fausta Johanna Wolfganga von Goethego. Odwiedzając wielkiego poetę w Weimarze, książę osobiście zaprezentował mu fragmenty partytury swej opery. Goethe wyraził zachwyt muzyką, a nawet wprowadził pod jej wpływem pewne zmiany w tekście swojego dramatu. Także przebywający z wizytą w Antoninie Fryderyk Chopin w liście z 1829 r. nie szczędził księciu pochwał, pisząc o muzyce do Fausta: „wiele rzeczy znalazłem tak dobrze pomyślanych, nawet genialnych, że się nigdy po namiestniku tego spodziewać nie mógł”.

Opera Antoniego Henryka Radziwiłła powstawała w latach 1808–1832. Mimo, że fragmenty muzyki do Fausta wielokrotnie prezentowano przy różnych sposobnościach, m.in. w pałacu księcia Radziwiłła, i były one dość popularne, utwór wykonano w całości dopiero 26 października 1835 r., a więc trzy lata po śmierci poety i dwa lata po śmierci kompozytora. Wykonanie to stało się wielkim wydarzeniem i wzbudziło ogromną sensację. Nie tylko w Berlinie Faust Radziwiłła cieszył się wielkim powodzeniem – w ślad za stolicą Prus poszły inne miasta: Hanower, Lipsk, Gdańsk, Halle, Królewiec, Lüneburg, Poczdam, Praga, Jena, Weimar i Coburg. W 1880 r. operę polskiego kompozytora zaprezentowano publiczności angielskiej w Hyde Park College. Zainteresowanie jego dziełem przekroczyło wkrótce granice Niemiec i trwało jeszcze długo, niemal dwadzieścia lat, w czasie gdy zaczynała królować muzyka Wagnera.

Znakomite dzieło księcia Radziwiłła odnosiło również sukcesy na ziemiach polskich. Premiera opery odbyła się w najświetniejszym ówczesnym warszawskim salonie Magdaleny Łuszczewskiej w 1848 r. Przedstawienie zyskało szeroki rozgłos i uznanie. „... Matka moja, widząc zapał Niemców nie tylko do poematu, ale i do muzyki, czuła się, jak mówiła, zawstydzoną i oburzoną, że to jest utwór Polaka, a w Polsce nikt go nie zna, nikt nawet o nim nie wie!”

Na początku XX w. Fausta wystawiano we Lwowie, a w 1932 r. fragmenty usłyszała także publiczność w Krakowie – dzięki zaangażowaniu prawnuczki kompozytora, Małgorzaty z Radziwiłłów Potockiej. We fragmentach dzieło zostało również wykonane w Polskim Radio w okresie międzywojennym, a w całości dopiero po II wojnie światowej. W 2012 r. opera doczekała się wreszcie wystawienia w Polsce w pełnej wersji w języku niemieckim.

FAUST Antoni Radziwiłł

Spektakl operowy

sobota, 15 września, godzina 20.00

Dziedziniec Pałacu Radziwiłłów w Nieborowie

Reżyseria - Jitka Stokalska

Kierownictwo muzyczne - Marta Kluczyńska

Reżyser multimedialny - Bożena Bujnicka

Scenografia multimedialna - Piotr Majewski

Kostiumy i rekwizyty - Katarzyna Bublewicz

Przygotowanie chóru - Lilianna Krych

Przygotowanie solistów - prof. Dorota Radomska

Pianistka - Joanna Kacperek

Koordynatorzy projektu - Marta Straszyńska, Monika Antczak, Beata Stępień

Aktorzy :

Faust - Bartosz Martyna

Mephistopheles - Bogdan Ferenc

Interpretacja postaci Fausta w języku polskim

Soliści:

Faust - Jacek Szponarski

Gretchen - Agnieszka Grala

Mephistopheles - Antoni Olszewski

Martha - Magdalena Pluta

Bauer, Frosch - Rafał Żurek

Brander, Geist - Karol Skwara

Siebel - Jan Piasecki

Altmayer - Bartosz Szwaciński

Orkiestra i Chór "La Scoperta"